

1. Փոփոխութիւնները և շարժումները կը հրատարակուի :
2. Տարեկան բաժանորդագրութիւնն է միայն չորս արծաթ միջիւր կանխիկ վճարելի, թէ մայրաքաղաքին և իւր արտաքին քաղաքներէն թէ գաւառացի համար :
3. Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի :
4. Տեղական և գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ :
5. Հատը մէկ զոյ՝ միջիւր, և կը դառնայ մասնաւորապէս Պահիշ գաւառը Սուրբ Պողոս աղայի խանութը :

Փ Ո Ւ Ն Ե

6. Ծանուցման տողը 3 դրոշմէ մէկ անգամի համար : Աւելի աման կըլլայ տւելի անգամներու համար :
7. Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն՝ Տէր Հ. Ս. Ալանատեան Կ. Պոլիս Պաշտօն - Բազար Նախիջէ խան վերի յարկ թիւ 16 :

ADRESSE

H. S. Madadjian

Directeur du Journal Armenien
POUNTCHE — 16 Nafie Han. Balouk
Bazar Constantinople.

Թիւ 1432

ՇԱՐԱԹ

1879 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15

Ա Ջ Դ

Պօլսոյ և գաւառացի մէջ Փոփոխութիւնները և շարժումները կընդունուի :

Պօլսոյ և գաւառացի մէջ Փոփոխութիւնները և շարժումները կընդունուի :

Պօլսոյ և գաւառացի մէջ Փոփոխութիւնները և շարժումները կընդունուի :

Ա.Զ.Գ.Ա.ՅԻՆ

Մշտ Գրք. Առաջնորդն խնդրած է մենք՝ հրատարակել հետեւեալ գիրքն, որ տակաւին քանի մ' օր յառաջ հասաւ մեր ձեռքը :

« Կ. Պօլսէն բարեկամս մէկը ինձ կը գրէ թէ՝ — Ի՞նչու զըտնող պօլսեցիք Ձեզ համար դանդաղացի գիր գրած են ի Պօլիս, իրեն թէ գուր բանտարկեալ քերտ չարագործներէ կաշառուելով դանդաղ արձակել կուտար եղեր — :

« Այս գրութիւնը զրկող Պօլսեցիք — կրտէ մեր նամակագիրը — կաղաչեն միանգամայն որ իւրենց նամակը հրատարակութեան չարուի :

« Մշտ մէջ երկու Պօլսեցի ընտանիք կայ՝ որոց աղետութեանն չեմ կարծեր թէ այդպիսի ցած զրպարտութիւն մը ընելու չար նուատանան . բայց եթէ ուրիշ բողբոջանքի Պօլսեցի մը եկած և վիճակիս այլ կողմերը բնակութիւն հաստատելով այդպիսի բան մը ըրած է, զայն չեմ դիտեր . միայն կը պարտաւորիմ հաւատալ թէ այդ Պօլսեցին քաղաքի ձեռքէն ի վաղաց խմբագրութեան ըլլալու է, որ նոյն եկեղեցականներն Մարտի 2362 թուով հրատարակած այդ զրպարտութիւնը գաղտնագործի միջոցներով մեր վերայ հաստատելու փորձ մը ըրեր է՝ անշուշտ այն եկեղեցականին հետ ունեցած վաղեմի բարեկամութեան ի նշան . և այս յայտ է իւր նամակը հրատարակութեան

չարուելու համար ըրած աղաչանքն :

« Մշտ գաւառը ունի իւր ընդհանուր ժողովը և գաւառական վարչութիւնը և բաղմաթիւ ժողովուրդ . եթէ իրենց Առաջնորդը այդ տառիման ազդէն դահիճ մը եղած տեսնեն, կարող են ամբաստանել, պաշտօնակն ընել և միանգամայն պատժել տալ, հետեւաբար այդ քաղաքի Պօլսեցիքն ինչպէս պիտի հարկ չ'մնար :

« Իմ հովուութեանս յանձնարարած ժողովուրդը կեղծքով և անոնց քննադատութեան ձեռքով խախտուելու համար թէ՛ Բ. Դրան, թէ՛ Պատրիարքարանի, թէ՛ կայս. Բաժնէրաց, թէ՛ Վիլայէթի և թէ՛ հիւպատոսաց զարկած հեռագիրներն և մատուցած տեղեկագիրներն, և մօտերս արձակուած քանի մը չարագործաց նկատմամբ ալ ըրած բողբոջանաց վրայ, զանոնք արձակող անձանց պաշտօնակն լինելը Պատրիարքարանի և համայն վիճակայնոց տեսած և գիտցած բաները ըլլալուն, այդ քաղաքի Պօլսեցիքը պարտութիւնը թէ և իւր կարեւորութիւնը չունեն և չեն արժեր պատասխանել, բայց ըստ սուրբ թեան նամակագիր բարեկամիս թէ « Պօլսեցիքն նամակը կեղծ երեւոյթանաց ձեռքը կը պտըտի » ուղեցի այսքան մը խօսելով բժշկել գայթակղեալ մտքերը եթէ կան :

« Կառավարիմ այդ քաղաքի Պօլսեցիքն, որ եթէ կարող է, յայտնապէս ամբաստանէ զիս և խնդիրը պաշտօնակն քննութեան ենթարկուելով եթէ հաստատուի, պատժուիմ ի խրատ և ի զգուշութիւն իմ պաշտօնակցաց, ապա թէ ոչ՝ թող ներէ ինձ այդ Պօլսեցին ս'վ որ է, այժմէն անուանել զինքը ցածոգի, նուատ, զրպարտիչ, գաւառման, բողբոջանքի և այլոց խաղախի :

« Ըստ առածին, Հայաստան քահանաներու կ'սպասէ, սատանաներու կը հանդիպի :

Մնամ աղօթարար
17 Հոկ. 1879 Գրիգորիս Արքեպ.
Ի Մուշ Տանն Մամիկոնեանց

Տիկիսի Առաջնորդ Գրք. Տ. Գարրիէլ Ս. Արքեպիսկոպոս Այվաղոյն խումբ մը պատուարժան ազդայնոց վերադարձին առթիւ, հետեւեալն զրած է առ Ս. Պատրիարքն :

Ամենապատիւ Սրբազան Տէր . Անպատու մըս բերկրութիւն հոգեպարար զոր զգաց յանձին երբեմն համանուն Սրբութեանդ և համաբնակից երջանկայիշատակ կաթողիկոսն Ներսէս Ե. ի լուր վերադարձի երկը վարդապետաց ի ծոց մայրենի Հայաստանաց եկեղեցւոյ, երկ անշուշտ և զսիրտ Սրբութեանդ՝ իրեն զԱռն արգար, և ազգասիրի և ճշմարտապէս քաջութեան և անձնանուէր Հոռապետի յողջագործին Ձերում սիրով ի նորումս զհարկաւոր հաշարաւոր որդիս Հայաստանի ուժացեալ երբեմն յեկեղեցւոյ նորին սրբոյ :

Որչափ եւս առաւել բերկրութիւն նուատութեան պարտի լինիլ անակնկալ այդ յաջողութիւն բարեկան ի ժամուս, ինձ ասեմ, որ իբր յերեսնից ամաց հետէ զօրակիր հանգիստեալ այդպիսոց յեղափոխութեան ըստ խումբ կարի, և զարդիս գողցես միայնակ մնացեալ յառապարի, սակայն բանիւք և արդեամբք այն լինէի հետամուտ՝ և ցարդ սակաւք յաջողեալ : Ամենապատիւ Տէր, հեռագիրք և լրագիրք աւետարեցին մեզ թէ ուղեւ ժողովուրդն այն պատուական՝ իբրեւ զամբոյ թռուցեալ յարեւմտից և իբրեւ զաղաւնիս ձագախառն երամային դէմ եղեալ եկին առ Ձեզ, և մեք սրտաթուղք խնդութեամբ ուշ ի կուրծս անկելով՝ յորժամ ընթերցաք ի լրագիրս զհրաշալի (ներսէս ինձ Սրբութեանդ այսպէս տեսլ անկեղծօրէն) առնալովսութիւն Ձեր առ ընթացեալն ի գիրկս Սրբութեան Ձերոյ, իրաւունս համարեցաք ասել համարձակ թէ մի՛ ի հըօր պատճառաց այդք ցանկալի վերադարձի անտարակոյս Ձերդ է աշխարհաբարող խոհականութիւն և աստուածազգեցիկ քաղաքակրթութիւն, ընդ որ արդէն հիացեալ կան հայկադուներ վիճակիս և բոլորումս Խոսեցի, եւս և աւագանին Եւրոպայ ողջոյն : Լի եմ յուսով յողորմութիւն Բարձրեւոյն և ի նախաբանիկ բարեմասնութիւնս մեծի վեհապետիդ, զի ոչ անազանեացն և այլք ի համազգեացն մերոց զուր տարապարտոց հատուածելոց մտադիր սիրով զիմեւ առ Ձեզ ի լրումն ուրկանիդ Վիմրն հաւատոյ ըստ օրինակին զոր ի ծովուն հրաշաբարձեաց հովուական մեր Գրիգորիս :

Մնայ մեզ Ամենապատիւ Տէր, զարտասուս խնդութեան մերոյ հեղու

եռանդալին սիրով առաջի Տեառն և սակս անտեղծ պահպանութեան երջանկաւէտ կենաց Սրբութեանդ ի կարեւորագոյն ժամանակիս, յորում Դուք ինքնին պատրաստեցէք զարշալոյս հանդերձելուն բարօրութեան ազդիս մերոյ տանապելոյ :

Ընկալաւորք, Հայր Սրբազան, զսրտաբուղիս զայս իմ խնդակցութիւն, որ զրկախառն սիրով մատուցեալ ի համար, յանձն լինիմ յարժանահայց աղօթս Ձեր և մնամ

Ամեն. Սրբազնութեանդ
Խ. Տ. Գաբր. Արքեպ. Այվաղոյն
ի 25 Նոյեմբեր 1879
ի Տիկիսիս

Մանգումէի Էփեմար գրած էր չորեքշաբթի, թէ Նալոյայի Ձեռնկլէք զիւղին մէջ, ասկէց աւելի մը յառաջ, տակաւին Տ-Ս տարեկան հայ օրիորդիկ մը, մայրը եկեղեցի դառնաւ ժամանակ, հակառակ ծնողաց դիտողութեանց, պատրաստ ատենին վախցունելով տարեր 30 տարեկան մէկուն հետ պատկեր են, Յովհաննէս անուն քահանայի մը միջոցաւ : Ձայս ըրեր են տեղւոյն թաղական խորհրդոյ անդամները : Աղջկան հայրն ու մայրը երբ զայրանալով դանդաղեցնու բողբոջեր են, առաջինը 3 օր բանտարկեր, և երկրորդը չարաչար դանակոծեր են, որոյ վրայ խեղճը հիւանդացեր և անկողին ինկեր է : Այս պատմութեան մէջ, ինչպէս Մանգումէ ինքն ալ կրտէ, եթէ չափազանցութիւն և սխալ ծանօթութիւն չկայ, եղածը խիստ ծանր բարբարոսութիւն մ'է, և Պատրիարքարանի պարտ է անյապաղ քննութեան ենթարկել, և յանցանորները տւելի ճիշդ է ըսել՝ եղեռնագործները պատժել կամ պատժել տալ :

Ինչեպէն դեկտ. 2 թուով նամակ մ'առինք քանի մ'օր յառաջ, յորում գրուած է թէ՛ « Գաղաքիս նկատմամբ թէեւ տեղեկութիւններ ունիմ իրաւորոյ հաղորդելու, սակայն արդարեւ ձանձրոյթ կզգամ՝ ունայն տեղ գրիչ, մերան միջնորդ քաղաքիս շրջակայքը ընդհանրապէս աւազակութիւնը և այլ հարստահարութիւնը անդադար

տեղի կունենան մասնաւորապէս Հայ դիւզերու մէջ :

— Տիգրանակերտէն նոյ. 10 թուով դրուած նամակի մը մէջ ալ հետեւեալ պիտի տուէր կարգանք . — « Վիճակիս բոլոր ազգայինը անհամբեր կ'սպասեն Դեր. Փիլիպպոս եպիսկոպոսի վերադարձին . եթէ տակաւին ուշանայ՝ հոյ ու միտոյ վրայ պիտի մնան ամենքն ալ . Աստուած բարի տայ ամեն անոնց՝ որ այս դժբաղդութիւնը մեր վրայ բերին , զՓիլիպպոս եպիսկոպոս աստի հեռացունելով , որովքորտերն սրտախնդած՝ դարձեալ սխաժ են չարութիւն ընել » :

— Երէկ երեկոյ ուշ ատեն մեր ձեռքն անցաւ Տիգրանակերտէն նոյ. 24 թուով առ մեզ ուղղեալ նամակ մ'ալ, յորմէ կ'ընենք թէ Սթամբուլի դիւզի քահանային սպանուելէն յետոյ , Մկրտիչ անուն 30 տարեկան երիտասարդ մ'ալ սպանուել է՝ վրանսբեակ արաբացիէ մը քարի հարուածով . խեղճին ոտքը կտորեր , և 20 օր անկողնոյ ծառայելէն ետքը մեռեր է թողով 4-5 մատաղերամ որբեր , որոնք իրենց հօրը դադարէն ետեւէն դացեր են սրտաճմբկ հեծեծանօք : Նամակագիրը սապէս կ'ընշացունէ իւր դիրք . — « Երբ ակնարկ մը ձգեցէք մեր դաւաճարեակ համարեւն եղբարց վրայ , ո՛չ այլ ինչ կ'դանեմք , բայց միայն վիշտ , ցաւ և հաւաչանք . մէկին աղջիկը կ'առեւանգուի . միոյն ստակը կ'յափշտակուի . ուրիշի մը որդին կ'ամ . եղբայրը կ'սպանուի , և ոմանք ալ պանդխտութեան մէջ կ'հալին կ'մաշին՝ իրենց հայրենիքէն ու ընտանիքէն տարիներով վրկուած » : — Ձեմք դիտեր , թէ երբ արդեօք այս դժնեայ ու աղիտըմ վիճակին վերջ պիտի տրուի :

— Աղբային ժողովն երէկ դարձեալ Տիգրանակերտի առաջնորդական խնդրով գրադեցաւ : Որովհետեւ իրաւասութեան դիւանը դեռ պատրաստած չէր տեղեկագիրը խնդրոյն վերաբերեալ դրութեանց բարձրութեան պատճառաւ , որոշուեցաւ առաջիկայ նստին պատրաստ գտնուիլ , և մէկ կողմանէ Փիլիպպոս եպիսկոպոսի բարձր քննուած ատեն միւս կողմանէ ազգային վարչութիւնը հոգ տանի Տիգրանակերտի ազգայնոց չափուց համաձայն անօրէնութիւն մ'ընել : Սակայն Ս. Պատրիարքը պահանջեց որ աղբային ժողովն որոշ կարգադրութիւն մը ընէ այս խնդրոյն համար , և մեկնեցաւ : Երէկ ազգային ժողովը մէջ կարգացուեցան Թիգրանակերտէն նոյր կ'կամ հե-

ռադիր մը և հանրադիր մը , յորմէ կ'ընացուի թէ Պէյքըր փաշա և անդիւական հիւպատոս Թըրօթթըր հան հասեր են , և թէ՛ ժողովուրդն այժմ առաւել պէտք ունի իւր առաջնորդին , կամ առ ժամանակեայ տեղապահ մը , և յականէ յանուանէ նշանակեալ էր Եղեմիոյ առաջնորդ Գեր. Տ. Խորէն արքեպիսկոպոս Մխիթարեան :

— Արդումանեան Ստեփանն ուրոյ կարգադրութիւն ըլլայն ի պաշտօնէ հրատարակեցաւ , տակաւին հայ վարդապետի կերպարանօք կ'աղտորի եղեր : Երկու օր առաջ զինքը տեսնող կայ : Կլանք , թէ Հասուն էֆէնտի դեռ ընդունած չէ զինքը , և վարդապետ մը զըրկեր է մեր Պատրիարքարանը՝ ըստուգելու համար թէ արդարեւ կարգադրութեան իրաւունքը չէ՞ Արդումանեան : Ստուգութեան պէտք չըկայ . մեր Պատրիարքարանի պաշտօնական յայտարարութիւնը բոլոր հայ լրագրաց միջոցաւ հրատարակուեցաւ . Հասուն էֆէնտի եթէ Հայ լրագիրներն աչքէ անցունելու չզիջանիր , անշուշտ կը կարգայ թէրճէմանը - էֆէնտը , որոյ մէջ ալ կայ Արդումանեանի կարգադրութեան վերաբերեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը :

— Արդուման Պատրիարքը , ըստ առաջարկութեան Ուսումնական խորհրդոյ , դերք է 20 ի չափի դիտնական և լեզուագէտ անձանց , որ բարեհաճին 15 օրն անգամ մը կարգու դատախոսել Ղալաթիոյ կեդրոնական վարժարանին մէջ , կարեւոր ուսմանց ու լեզուաց վրայ :

— Հակահասունեանց խնդիրը դեռ կարգադրուած չէ : Երկարժամանակեայ յապաղման վրայ առանց յուսահատելու , դրեթէ ամեն օր իրենց կողմանէ եկեղեցական և աշխարհական անձինք Բ. Գուռը կերթան վարչական ժողովոյ համար խոստացեալ կնիքը խնդրելու : Ձորեքչարթի օր ալ արդարութեան գործոց նախարար Ճէվտէթ փաշայի ներկայացած ըլլալով՝ Նորին վսեմութիւնը պատասխաններ է , թէ Հակահասունեանց խնդիրն վերջնական կերպիւ որոշուած է , և թէ՛ քանի մ'օրէն անպատճառ պիտի տրուի խոստացեալ կնիքն :

— Ինչպէս մեր Պատրիարքարանը , նոյնպէս և յունականը դարձեալ գիտողութեանց զիրդեր են առ Բ. Գուռն՝ կառուածական վկայագրոց ներքեւ պատրիարքական կնքոց հետ իմամի և Սըղաթարի կնիք ալ գրուանուելու որոշման անպատեհութեան վրայ : Մեր Պատրիարքարանը դեռ կ'արունակէ կալուա-

ծական վկայագիր չալ , և կ'ըստատէ խնդրոյն կարգադրութեան :

— Արժ. Տ. Մկրտեան հինգչարթի օրը մայրաքաղաքս հասաւ , և անմիջապէս Պատրիարկ ուղեւորեցաւ , եղբորը ծանր հիւանդութեան լուրն առնելու :

— Երէկ Բնդհ. ժողովին դուրսումէն ետքը՝ մայրաքաղաքս գտնուող Տիգրանակերտցի ժողովրդէն մաս մը Ս. Պատրիարքին ներկայանալով խնդրեցին որ Եղեմիոյ առաջնորդ դեր. Տ. Խորէն Մխիթարեան Արքեպիսկոպոսը առ ժամանակեայ լիազօր պաշտօնով Տիգրանակերտ երթայ , միանգամայն քննչութեան պաշտօն ալ տրուելով , որ քննէ խմանայ ազգային վերջին ցաւալի իրողութեանց պատճառները և տեղեկագրէ կեդր. վարչութեան : Ս. Պատրիարքը սիրով ընդունեց սոյն խնդիրն և հեռագրեց անմիջապէս :

— Առջի օրը Միլագիւղ Հակահասունեանց Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հետեւեալ անցըր տեղի ունեցաւ . Հակահասունեանք լսելով , որ Հասունեանք գիշերը Տէվրիշեան վարդապետին տունը ժողովելով որոշեր են հետեւեալ առաւօտուն յարձակմամբ գրաւել յիշեալ եկեղեցին , - առ ի ըզդուշութիւն քանի մը ոստիկան և խումբ մը ժողովուրդ դերք են եկեղեցին : Առաւօտուն Հասունեանք արդարեւ յարձակեր են , բայց չնորհիւ նախապատրաստութեանց յարձակողաց մէկ մասը լուծեծ մը կերեր , և մէկ քանին ալ ոստիկանութեան յանձնուեր են :

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԶ

Նախարարաց ժողովին այս օրերս դարձեալ յաճախ դուրսնելուն գլխաւոր պատճառ՝ կը համարուին հեղինական սահմանայ ուղղութեան , և Գարատաղի տրուելիք դաւաճակաց խնդիրները , որոց կարգադրութեան համար Յունաստան և Գարատաղ կուճապարեն : Կըսուի , թէ այսօր կ'ամ յառաջիկայ երեքչարթի հեղինական յանձնագիրով պիտի դուրսնուի , և Բ. Գրան պատուիրակը վերջնական առաջարկութիւն մը պիտի մատուցանեն , որով եանեան Թուրքիոյ պիտի մնայ , և Թըրհալայի կողմանէ պիտի փոխանակուի : Ոմանք կ'կարծեն , թէ հեղինական պատուիրակներն այժմ հարկադրեալ են մեղմով և չափաւորութեամբ վարուիլ , որովհետեւ Պ. Վատինկթընի նախարարութիւնը՝ որ Յունաստանի ամենաջերմ պաշտպանն էր , այժմ փոխուելու վրայ է : Այս կար-

ծիրն կրնայ արդարեալ , եթէ Պ. Վատինկթըն և իւր պաշտօնակիցը մասնաւորապէս պաշտպան կանգնած էին Յունաստանի , և այդ պաշտպանութիւնը՝ Գաղղիոյ քաղաքականութեան արդիւնք չէր : Բայց մեզ , ո՛վ որ ալ յաջորդէ Պ. Վատինկթընի , պաշտպանութիւն պիտի ընէ Յունաստանի , քանի որ Գաղղիոյ մէջ հասարակաց ջերմ համակրութիւն կայ առ հեղինակ : Ձը մուշանք Անդղիոյ մէջ գտնուած հեղինակներն ալ , որք դեռ մօտերս ի նպատակ հեղինակ դուրսում մ'ըլլին : Գարատաղ Յունաստանէն աւելի եւրոպական պաշտպանութիւն կ'այլելէ Կուսթինէ և Բլալայի խնդրոյն մէջ : Կըսուի , թէ մեծ տեղութիւնը անգագար խորհուրդ կուտան Բ. Գրան , որ այս խնդրոյն ժամ յառաջ կարգադրութեան համար փոյթ տանի : Մուխթար փաշա յաջողք է համոզել արնաւուտներուն մէկ մասը՝ որ զգուշանան դիմադրութենէ : Ուշ կ'ամ կ'անուի , ամենքն ալ պիտի համոզուին իրենց դիմադրութեան սպարդիւն ըլլալուն . վստիկ Գարատաղ Պէրլինի դաշնադիրն և զայն ստորագրող տեղութիւններն իւր կողմն ունենալէն զատ արնաւուտներուն դիմադրելու չափ զօրութիւն ալ ունի , որոյ փորձն առին այս անգամ արնաւուտք . վստիկ թէեւ սաստկապէս յարձակեցան բայց ետ մղուեցան , իրենց կորուստն աւելի ըլլալով :

Ռուսիոյ կառավարութիւնը դեռ կտաղնապի կատաղի Ոչնչականաց խնդրովն : Գրեթէ ամեն օր երկրին գլխաւոր քաղաքաց մէջ Ոչնչականաց մէկ քանին ի կախաղան կ'ընդհանան : Ոչնչականութեան պիտը բանակին մէջ ալ ճարակած ըլլալը ստուգուելով , կառավարութիւնը աչքը չորս բացած է՝ դեռ չչարժած , նոցա գլուխները ջախջախելու համար : Միւս կողմանէ , կըրն ալ հրաւիրուած է՝ եկեղեցեաց բեմերէն ժողովրդեան քարոզել ոչնչականութեան չարքն ու աղետքը . այսպիսի քարոզներ կրնան փար ի շատե աղբեցութիւն ունենալ ժողովրդեան մէկ մասին վրայ , բայց կատաղեաց պարագըլուններն ու անոնց ջերմ արբանեակներն բնաւ կարեւորութիւն չեն տար , քանի որ կրօնք ու կըրօնականը ալ իրենց համար առ ոչինչ են :

Հեռագիրներէ կ'ընենք , թէ Անդղիային ու Տիգրանական օգնական զօրք կերթայ Ափղանլուտան , թէ՛ ափղանք դեռ ընկճեալ ու յուսահատեալ չեն , և

ալ անգամ իրենց գլուխն ունին առելի փորձ ու ճարտար հրամանատարներ, և առելի բնորդ զենքերով վառեալ են: Նշանաւորութեան արժանի է Նազուկ խանի երէց որդւոյն՝ Մուսա խանի իմիր հրատարակուին Տալուա խանի կողմանէ: Աֆղանացի այս վերջին շարժումն ալ հարկաւ պիտի դադարէ անգղիական զօրութեան առջեւ, բայց, կ'կարծուի թէ իւր արդիւնքը պիտի ունենայ, այսինքն թէ՛ անգղիացիք չպիտի կրնան զԱֆղանստան փոքր փոքր իշխանութեանց բաժանել և բռնորոշ տիրապետել, կամ Հնդկաստանի հետ միացունել: Աֆղանստանի մէջ մինչև ցարդ անցած անցքերը կ'հաստատեն, թէ Աֆղանք կրնային գիւմարաւել անգղիացւոց, եթէ իրենց մէջ միութիւն ըլլար: Ահաւասիկ, աֆղանք ալ շատ մը հրդոր ազգաց պէս իրենց տունը իրենց ձեռք կը քանդեն: Այսպէս առասիկ առանին յուզմունք և երկպառակութիւնք՝ ազգի մը, տէրութեան մը համար առաւել փնասարեր և կործանարար են, քան թէ արտաքին թշնամիք, արտաքին յարձակումք: Մեզ ժամանակակից եղող այս անկումն ալ պէտք է իրատ ու խիժան ըլլայ մեզ:

ՊԱՅՄԱՆԱՅԻՐ
ՏԵՒ ԲԵՒ 1431

ՅՕԴ. 11. — Եթէ տասը տարին լրանալուն, այսինքն 1890 յունվար 1ին նախընթաց 8 յօդուածին մէջ նշանակեալ առնելիքները գլխով և տոկոսով վճարուած չլինին, ներկայ պայմանագրին ամեն պայմաններն անեղծ կը մընան և կ'շարունակին դործադրիլ մինչև որ յիշեալ պահանջներն ամբողջապէս վճարուին. ի բաց առեալ վարձակալութեան գինն, որ վերջին տարւոյն համար չորս հարկերուն զուտ հասոյթին հիման վրայ պիտի հատուտուի:

ՅՕԴ. 12. — Ներկայ պայմանագրին ամեն պայմաններն և գլխաւորապէս անոնք՝ որ չորս հարկերուն վարձման, աղի և ծրխախոտի մեծաւաճառին վարձութեան և անոնց արդիւնքը կայսերական կառավարութեան պարտած գումարներուն վճարման կվերաբերին, ըստ 8 յօդուածին, անգաւառայի և անխոխ են, ի բաց առեալ յետագայ 13 յօդուածին մէջ նախատեսեալ պարագայն, և չեն կրնար փոփոխիլ կամ գաղթիլ ինչ պատառաւ և ինչ պարագայի մէջ որ լինի:

Սոյն բացորոշ պայմանը նկատելով և ներկայ պայմանագրին

զօրութեամբ, անուղղակի հարկաց ընդհանուր վարչութեան այն հասոյթներն որ ներկայ կորագրութեանէն գուրս են, 1880 յունվար 1էն սկսեալ ամբողջապէս պիտի ազատին և կայսերական կառավարութեան մնան:

1878 յոյ. 20. (2 գլխով) թուականի պայմանագրով 1,660,000 լիւրայի փոխատուութիւնը կը դրոշմէր խօսք կուտան 1880 յունվար 1 | 13ին Օսմ. կայսերական Պանքային յանձնել երկու կողմէ կընտրած և կանխու գանձէն ըստուգուած ծրարներով այն ամեն փոխանակադրերն՝ որք մարտատանց և անուղղակի հարկաց ընդհանուր տնօրէնութեան կողմէ արուած են: Այն փոխանակադրերը ներկայ պայմանագրին համեմատ 8 յօդուածին մէջ նշանակեալ 1,800,000 լիւրային հետքհատ համեմատաբար վճարուած միջոցին պիտի աղատին և կայսերական կառավարութեան յանձնուին յիշեալ Պանքային կողմէ, ինքնակալութեան երկուց կողմանց և ըստ չափու համեմատութեան մէջ մի վճարման:

Օսմ. կայսերական Պանքան նըմանապէս պարտական պիտի լինի նոյն թուականին կայսերական կառավարութեան դարձնել միացեալ մեծ փոխատուութեանց դրաւի համար իրեն յանձնուած թղթադրամներն, որպէսզի ոչնչանան ու այրին:

ՅՕԴ. 13. — Կայսերական կառավարութիւնը՝ նախընթաց յօդուածին տրամադրութենէն զարտուղելով՝ իրաւունք կ'իւրացայ հետեւեալ երկու էական և անհրաժեշտ պայմաններով:

1. Եթէ 8 յօդուածին մէջ նշանակուած պահանջներն ամբողջապէս վճարուին գլխով և տոկոսով:

2. Եթէ տէրութեան ներքին և արտաքին պարտուց արժեթղթատէրերուն համար թէ՛ սոյն պայմանագրէն և թէ՛ այս առեւը կայսերական հրովարտակէն ծագած ներկայ կարգադրութենէն առելի օգտակար նոր կարգադրութիւն մը կընտրի կայսերական կառավարութեան և յիշեալ արժեթղթատէրաց միջև:

Երբոր այս երկու պայմանները լցուին, ներկայ պայմանագիրը պիտի ջնջուի:

Եթէ ներկայ պայմանագրին ջնջումն որ և է տարւոյ մ'ընթացքին մէջ տեղի ունենայ, ներկայ պայմանագրին այն պայմաններն՝ որ չորս հարկերուն վարձման կվերաբերին, մինչև նոյն տարւոյն գեղարմանքի վերջը պիտի շարունակին դործադրիլ:

Եթէ այս պատահականութիւնը տեղի ունենայ, կայսերական կառավարութիւնը խօսք կուտայ վերոյիշեալ վարձակալաց վճարել:

1. Պայմանագրով չըլլացած պայմանագրովք բռնուած պաշտօնատարաց լանդիւր ամսականները:

2. Կանոնաւոր թուղթերով անգաւառացեալ ուրիշ արտաքին կարգի ծախքերը:

Սակայն վճարը մէկ տարւոյ վարձակալութեան գնոյն միանգամ վճարուած հարկերն երեքը չպիտի կրնայ անցնիլ:

ՅՕԴ. 14. — Եթէ կայսերական կառավարութեան և պայմանագրաց միջև ներկայ պայմանագրին մեկնութեան կամ դործադրութեան վրայ անհամաձայնութիւն մը ծագի, երկու կողմէն անուանեալ չորս իրաւարարաց գատուութեան պիտի յանձնուի, որք, եթէ իրենց ալ կարծիքն հաւասար բաժնուի, ուրիշ վերին իրաւարար մը պիտի ընտրեն:

Սոյն գատուութիւնը վճարական և անվերաճնելի պիտի լինի:

ՅՕԴ. 15. — Ներկայ պայմանագիրը Բ. Դրան կողմէ Կ. Պօլսոյ գետալանատանց պիտի հաղորդուի:

Արարեալ կրկին օրինակ, ի Կ. Պօլիս 10 | 22 յոյ. 1879 և 7 Ձիւհիճճէ 1297:

ՅԱՒԵԼԵԱՒ, ՅՕԴՈՒՄԾ

Ներկայ պայմանագրին 8 յօդուածին տրամադրութիւնները նկատելով, երկրորդ կողման պայմանագիրը յանձն կառուուն մըջ տրոջնաւոր կերպիւ հող տանել կառավարութեան ամեն պահանջաց և աղի մթերանոցաց մէջ հասարակաց սպառման հարկաւոր եղած աղը պատրաստ պահելու, այնպէս որ մասնաւորը և տեղական արուեստաւորը և աղավաճաւք աղի մթերանոց մը գիւմած ժամանակին կարենան միշտ իրենց պէտք եղած աղը գնել, ի բաց առեալ այն պարագայն, ուր անդիմադրելի պատճառաւ մը աղին արտադրութիւնն արգիլուի կամ պատրաստ գտնուած աղը չընջուի:

Յունաց Պատրիարքարանը անցեալները բողոքագիր մը զրկելով Բուսանիոյ կառավարութեան Բուսանիոյ մէջ գրաւեալ յունական վանուց ու եկեղեցեաց կառուածներն պահանջած էր: Իշխանը սոյն բողոքագիրը նախարարաց ժողովին յանձնած ըլլալով անոնք ալ իրեն անպետ ի բաց թողեր են:

— Եղիպատի նախորդ խափվին իրեն անձնական սեփականութիւն իւր կապահանջէ ծովեղերեայ պայտաները: Ներքին կառավարութիւնը նորոշեալով նորայս պահանջն որոշեր է պալատներն գրաւել:

— Հռոմայ Պատր բանակցութեան մտեր է Բ. Դրան հետ, Պօլսոյ մէջ գետալան տիրապետող դործակատար մ' ունենալու համար: Ինչու արդեօք իրար կաշխատի վատիկան բանակցութեան համար. Պօլսոյ մէջ արգէն ունի զհասուն էֆէնտի, որ զինքը բոլոր քաթոլիկաց պատրիարք կանուանէ, և շատ մը մօնսինեօրներէ առելի ջերմ և անձնուէր պաշտպան է վատիկանի շահուց:

— Պուլղարիոյ մէջ երեք կուսակցութիւն կայ, ռուսական՝ անգղիական և աւստրիական: Եթէ այս բաժանումն ստոյգ է, չկընար անվնաս ըլլալ՝ մանաւանդ Պուլղարիոյ պէս նորակալ մ' իշխանութեան մը:

— Ռուսիոյ երեւմտից նախարարէն լուրեր է, թէ առաջիկայ տարւոյն սկիզբներն Ռուսիա պիտի կրնայ 27 միլիոն ռուպլի ոսկի ու արծաթ գրամ տալ, պէտք եղած ներքին այժմէն գանձուած ըլլալով: Այս լուրը անհաւատալի կ'ընդհանրէ Ռուսիոյ գանձային վիճակին վրայ ձախող գաղափար ունեցող և զայն տարածել ու զոյններուն:

— Անգղիա երկու միլիոն լիւրա վատներ է, կըսեն, Աֆղանստանայ պատերազմին համար. սա կայն այս գումարը քիչ կըրեալ մեզ:

— Գաղղիոյ նախորդ կայսրուհին՝ որ Մատրիս գայած էր, փարիզէն անցնելով դարձեր է յԱնգղիա:

— Ցախալին պատերազմը կը շարունակէ Բելիի և Բէրուլիի հասարակապետութեանց մէջ: Այս վերջինն ի դէն կոչեր է 18էն մինչև 60 տարեկան եղող անձինքն:

— Անգղիոյ թագուհին ուղելով անմուտց պահել Չուլուտտանի մէջ սպանեալ Լուի Նաբոլէոն իշխանին յիշատակը, երեւելի փորագրելի մը խաչ մը շինել կուտայ, սպանուած տեղը անկելու համար:

— Լա Պօրիսալի անուն շոգեհան Լիվրուէն Նոր-Օրլէան գացած ատենը ընկզմեր, և 400 հոգի ծովափոյզ եղեր են:

— Ռուսիոյ կառավարութիւնը առաջարկեր է Անգղիոյ՝ հսկել Միդլիա փախած Ռէնալիանաց վրայ:

— Կհաւաստեն, թէ Պարսից կառավարութեան կողմանէ արտաքին կարգի գետալան մը պիտի զրկուի Եւրոպա, ծանուցանելու

